

تأثیر گسترش فضای مجازی و عدم علاقه دانش آموزان به یادگیری در دوران

پسا کرونا

فاطمه اربابی*

چکیده

طبیعت زندگی و هویت فردی و اجتماعی، مبتنی بر ارتباطات است و بدون ارتباطات با خود و یا دیگری امکان پذیر نیست در این مقاله که درباره تأثیر گسترش فضای مجازی ناشی از تعطیل شدن مدارس پس از گسترش گسترده بیماری کووید ۱۹ در ابتدای سال ۲۰۲۰ میلادی و پیامدهای تربیتی و عدم علاقه به یادگیری پس از کرونا و همچنین تغییر یکباره‌ای که در روند آموزش کشور ایران ایجاد شد، پرداخته شده است از آنجا که سالیان سال شیوه‌ی آموزش در کشور ما به صورت چهره به چهره و حضور فیزیکی در کلاس‌های درس با حضور معلم بود و با گسترده شدن فضای مجازی و ارتباطات گسترده همچنان این شیوه در ایران به صورت سنتی پیش‌امه داشت و تقریباً همیشه افراد با سمت‌های مختلف و یا مردم عادی در مقابل تغییر این شیوه جبهه می‌گرفتند، اما به ناگهان با شیوع این بیماری و تعطیلات اجباری مدارس راهی به جز استفاده از شیوه مجازی در آموزش کشور باقی نماند. در این پژوهش که به روش توصیفی بیان شده است این نتیجه می‌رسیم که علیرغم نکات منفی و البته مشکلات غیر قابل اجتناب آموزش مجازی در دوران کرونا، سبب عدم علاقه دانش آموزان به یادگیری در دوران پسا کرونا شده است.

واژگان کلیدی: دانش آموزان، فضای مجازی، یادگیری، عدم علاقه، پسا کرونا

Fa.arbaabi@gmail.com

*دانشجوی کارشناسی ارشد ادبیات فارسی دانشگاه پیام نور.

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۳/۲۴

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۱/۲۰

مقدمه

با شیوع ویروس کرونا مدارس سراسر کشور در اسفند ماه ۱۳۹۸ تا پایان سال تعطیل شد، اما با هدف تداوم امر تعلیم و تربیت راه‌اندازی سامانه‌های آموزشی و اجرای طرح مدرسه مجازی و آموزش الکترونیکی دانش‌آموزان از سوی آموزش و پرورش مناطق مختلف آغاز شد و آموزش از طریق فضای مجازی با تشکیل کارگروه‌های مختلف از سوی معلمان برای پایه‌های تحصیلی مختلف اولویت نظام آموزشی کشور شده است، محتوای الکترونیکی، مدرسه مجازی، کلاس اینترنتی، فضای دیجیتالی، آموزش تحت وب و آموزش تلویزیونی در فضای مجازی یک بحث رایج و برای همه به دغدغه‌ای قابل قبول تبدیل شده است و خانواده‌ها از این فرصت با تامین تجهیزات مورد نیاز برای ارتقا سطح تحصیلی دانش‌آموز خود به نحو احسن استفاده کردند با توجه به گسترش روز افزون اینترنت و نیاز جامعه و بخصوص دانش‌آموزان به این فضا برای ارتقا سطح تحصیلی خود استفاده از این فضا بسیار تاثیرگذار بود. به گفته بیشتر کارشناسان کاهش اتلاف زمان و یادگیری حداکثری از مهم‌ترین مزایای آموزش‌های مجازی برای دانش‌آموزان دانستند اکنون ارتقای زیرساخت‌های آموزشی کشور بویژه مبتنی بر فناوری اطلاعات و ارتباطات اهمیتی صد چندان پیدا کرده است زیرا در شرایط بحرانی دیگر نمی‌توان از روش‌های سنتی به خصوص در حوزه آموزش به دانش‌آموزان بهره برد.

مبانی تحقیق

فضای مجازی یکی از واژه‌هایی است که نخستین بار ویلیام گیسون نویسنده‌ی پیش روی داستانهای علمی تخیلی در سال ۱۹۸۴ بکار برد. مفهوم فضای مجازی در اصطلاح که در واقع حاصل تکنولوژی غرب است، واژه‌ای است که در خلال دهه‌ی ۱۹۹۰ از طریق اینترنت کاربرد عمومی یافت از نظر او فضای مجازی فضایی تخیلی است که از اتصال رایانه‌ها پدید آمده است، که تمامی انسان‌ها و منابع اطلاعاتی را به هم متصل کرده است تعریفی که اکسفورد از فضای مجازی ارائه می‌دهد چنین است: فضای مجازی، فضایی تئوری است که ارتباطات کامپیوتری در آن رخ می‌دهد. فضای مجازی گسترده جهانی است که شبکه‌های گوناگون رایانه‌ای در

اندازه‌های متعدد و حتی رایانه‌های شخصی را، با استفاده از سخت افزارها و نرم افزارهای گوناگون و با قراردادهای ارتباطی به یکدیگر وصل می‌کند فضای مجازی فقط مجموعه‌ای از سخت افزار نیست، بلکه مجموعه‌ای از تعاریف نمادین است که شبکه‌ای از باورها را در چارچوب داد و ستد بیت رد و بدل میکند فضای مجازی به فضای تعاملی اینترنت اطلاق می‌شود، که در آن افراد در درون آن با هویت‌هایی پنهان به مثابه پیام‌هایی برصفحات رایانه حضور می‌یابند نکته‌ای که در اینجا لازم به ذکر است این است که، فضای مجازی بر خلاف ظاهر نام گذاری آن حقیقتاً مجازی نیست، بلکه با توجه به آثار آن یک دنیای حقیقی است گسترش فناوری‌های اینترنتی و در دسترس بودن آن، فضای مجازی را شبیه ساز دنیای واقعی کرده است. (گیسون، ۱۹۸۴)

کرونا(بیماری ناشی از تاثیر ویروس کووید۱۹)

کرونا ویروس‌ها خانواده بزرگی از ویروس‌ها هستند که با توجه به شواهد به نظر می‌رسد میتوانند عامل بروز بیماری‌هایی مانند یک سرماخوردگی ساده، تا بیماری‌های شدیدتری چون سندرم خاورمیانه «مرس (MERS)» و یا حتی شدیدتر از آن مثل سندرم‌های حاد تنفسی «سارس (SARS)» شوند. در شهر ووهان چین شناسایی شد. نوع جدیدی از کرونا ویروس که پیش از آن در انسان‌ها مشاهده نشده بود..

این دوره راجع به COVID-19 و ویروس‌های نوظهور تنفس اطلاعات کلی ارائه می‌نماید که مناسب برای متخصصان بهداشت عمومی (کادر درمان)، مدیران مقابله با حوادث ناگهانی، کارمندان سازمان ملل، سازمان‌های بین المللی و سازمان‌های غیر دولتی و انجمن‌ها می‌باشد.

از آنجا که نام رسمی بیماری پس از انتشار محتوای این دوره اعلام شد، هرگونه ذکر نام کرونا ویروس جدید(اشاره به COVID-19 دارد. بیماری عفونی که به واسطه جدیدترین کرونا ویروس کشف شده، شیوع پیدا کرده است.

ویروس‌های کرونا یک فامیل بزرگ و بیروند. بعضی از ویروس‌های کرونا در انسان بیماری ایجاد می‌کنند و سایر آنها در حیواناتی مثل خفاش‌ها، شترها، و گربه ویروس‌های کرونای انسان معمولاً بیماری ملایمی ایجاد می‌کنند، مثل سرما خوردگی ساده COVID-19. یک گونه جدید ویروس

کرونا است که قبلاً در انسان شناخته نشده بوده. این ویروس برای اولین بار در ووهان، استان هوبی در چین شناخته شد و در آنجا باعث شیوع وسیع و مداومی شده است. از آن پس بصورت وسیع تری در چین پخش شده و موارد آن در چندین کشور دیگر نیز دیده شده است. COVID-19 ارتباط نزدیکی با ویروس کرونایه‌نوز چیزهای زیادی هست که باید در باره نحوه شیوع درباره‌ی این ویروس اپیدمیولوژیک و بالینی در جریانند.

شیوع عفونت‌های جدید ویروس کرونا بین مردم همیشه باعث نگرانی بهداشت عمومی است. اوضاع به سرعت در حال تحول است. ویروس‌های کرونای انسان از طریق قطره‌های آلوده که با سرفه یا عطسه پخش می‌شوند، یا تماس با دست‌ها، سطوح یا اشیاء آلوده از کسی که ویروس کرونا دارد به دیگرانی که با او تماس نزدیک دارند منتقل می‌شوند. فاصله زمانی بین وقتی که یک نفر در معرض ویروس قرار می‌گیرد تا وقتی که عوارض برای اولین بار ظاهر می‌شوند معمولاً ۵ تا ۶ روز است، اگر چه می‌تواند از ۲ تا ۱۴ روز باشد. به این دلیل، از کسانی که احتمالاً با یک مورد تایید شده تماس داشته‌اند خواسته می‌شود که خودشان را برای ۱۴ روز قرنطینه کنند. به نظر می‌رسد که بیشتر موارد COVID-19 از کسانی که عوارض داشته‌اند پخش می‌شود. تعداد کمی از افراد ممکن است قبل از ظهور عوارضشان عفونی بوده باشند.

آموزش و یادگیری

در اصطلاح کلمه «آموزش» معادل واژه انگلیسی «Instruction» یا «Teaching» این دو واژه در انگلیسی به معنای آموزش، تعلیم و تدریس آمده است. تدریس و آموزش، در اصطلاح، از هم متفاوتند که به آن اشاره می‌کنیم:

- تحریک و راهنمای یادگیری.
- هنر کمک کردن به یادگیری در دیگری.
- فراهم آوردن شرایط و اوضاع و احوالی که یادگیری را برای دانش‌آموزان و دانشجویان، در داخل و خارج مدرسه، آسان سازد. (رک: فرهنگ علوم رفتاری)

در این سه تعریف، دو ویژگی «عمدی بودن» و «از پیش برنامه‌ریزی شدن» برای آموزش لحاظ نشده است، ولی تعریف‌های دیگری نیز برای آموزش ارائه شده که در آن‌ها این دو ویژگی لحاظ شده است.

تعاریف آموزش از دیدگاه گانیه

آموزش را مجموعه‌ای از رویدادهای «به عمد ترتیب داده شده» می‌داند که برای حمایت از فرایندهای درونی یادگیری، طراحی شده است. (رک: طراحی آموزشی ص/۳۲)

تعریف آموزش از دیدگاه دکتر سیف

دکتر سیف نیز دو تعریف برای آموزش ارائه می‌کند که یکی، اعم از دیگری است: آموزش، عبارت از فعالیت‌هایی است که به منظور ایجاد یادگیری در یادگیرنده، از جانب آموزگار یا معلم طرح ریزی می‌شود و بین آموزگار و یک یا چند یادگیرنده، به کنش متقابل جریان می‌یابد. آموزش، به هر گونه فعالیت یا تدبیر از پیش طراحی شده‌ای گفته می‌شود که هدف آن ایجاد یادگیری در یادگیرندگان است.

وی می‌گوید: تعریف اول، شامل آموزش کلاسی می‌شود، و آموزش‌های تلوزیونی و از راه دور را شامل نمی‌گردد، در حالی که تعریف دوم آن‌ها را نیز در بر می‌گیرد. (روانشناسی پرورشی ص ۱۴)

تفاوت آموزش با تدریس

به نظر می‌رسد که تعریف گانیه و تعریف اول سیف، تعریف‌هایی هستند که تنها شامل آموزش‌های رسمی می‌شوند؛ به دیگر سخن، این‌ها تعریف‌های تدریس هستند نه آموزش، و حال آن که آموزش اعم از تدریس است.

تدریس به آموزشی گفته می‌شود که دارای مخاطبان، مکان و شرایط ویژه باشد و به صورت رسمی انجام پذیرد، در حالی که آموزش، به صورت غیر رسمی نیز می‌تواند انجام شود؛ بدین گونه که نه مخاطبان ویژه‌ای داشته باشند و نه مکان ویژه، و حتی آموزگار و دانش‌آموزان

می توانند، ارتباط مستقیمی با هم نداشته باشند و آموزش، از راه دور و یا به شیوه نامه نگاری و نوشتن کتاب، صورت پذیرد.

بنابراین، آموزش را می توان چنین تعریف کرد هر گونه فعالیتی که از سوی یاددهنده به منظور ایجاد یادگیری در یادگیرنده، صورت پذیرد.

یادگیری نیز فهم مطلب به طوری که بتوان در عمل از آن استفاده کرد. (سید علی حسینی زاده، نگرش بر آموزش با تاکید بر آموزش های دینی).

در این مقاله به بحث فضای مجازی در عصر کرونا و عدم علاقه دانش آموزان به یادگیری در دوران پسا کرونا پرداخته شده است. زیرا با شیوع این بیماری در جهان تحولات عظیمی در تمامی زمینه ها به خصوص در زمینه آموزشی صورت گرفت پیش از این آموزش مجازی به جز رشته های خاصی و همچنین در کشورهای پیشرفته و یا در مدارس خاص از آن ها استفاده می شد اما با وقوع این بیماری که به صورت جهانی نیز همه گیر شد اختلال بزرگی در زمینه آموزش حضوری آموزش چهره به چهره در مدارس صورت گرفت و با تعطیلی مدارس این نوع آموزش نیز تعطیل شد. با بیان اینکه ویروس کرونا تمام جهان را دربر گرفته و طبق اعلام یونسکو بیش از ۹۰ درصد دانش آموزان دنیا تحت تاثیر قرار گرفته و آموزش های رسمی آنها تعطیل شده است این شرایط به گونه ای بود که از جنگ جهانی دوم به این سو، نظیر چنین حادثه ای را نداشته ایم و تاثیر آن در کشورهای مختلف، متفاوت است بنابراین آموزش و پرورش تصمیم بر ادامه آموزش از نوع مجازی و با استفاده از شبکه های اینترنتی نمود در این راستا در ابتدای کار مشکلات متعددی وجود داشت که مشکل عمده آن آشنایی نبودن مردم با این نوع فضا و همچنین نبود امکانات و یا شبکه های اینترنت در اختیار همگان بود وزارت آموزش و پرورش سعی بر اقداماتی نمود تا موانع و مشکلات موجود را رفع کند و از طریق ارتباط مداوم با مدیران و همچنین مدیران و معلمان و معلمان با اولیا سعی بر کنترل این نوع آموزش نمود. بر اساس تحقیقات صورت گرفته و نظرسنجی هایی که انجام شد این نوع شیوه آموزش مخالفان و همچنین طرفداران ویژه خود را داراست اکثر خانواده ها به دلیل اینکه باید از آن وقت بیشتری را برای درس آموزی فرزندان خود بگذارند و خود ناظر به این امر باشند همچنین آنها بازگو می کردند این شیوه های مجازی مستلزم

فراهم بودن امکانات کافی برای نوآموزان است و در خانواده‌هایی که فقط یک وسیله هوشمند موجود بود این امر تبدیل به یک دغدغه و مشکل شده بود همچنین آنها اظهار داشتند در اختیار قراردادن وسایل هوشمند مجهز به اینترنت کنترل را از دست خانواده‌ها خارج کرده و نمیتوانند مثل سابق در روابط و ساعات کار با وسایل الکترونیکی بچه‌های خود کنترل داشته باشند. همچنین آنها از برهم خوردن نظم و ساعات خواب نوآموزان گلایه داشتند و عکس را اندازه گیری می کردند که نوروزان شبها خیلی دیرتر خوابیده روز کارهای خود را دیرتر شروع می کنند. مشکل دیگری که این طرح برای اولیا به وجود آورده رغبت کمتر دانش آموزان برای انجام دادن تکالیف بود که به علت ندیدن معلوم بازخورد حضوری معلم آنها نیز از انجام تکالیف روزمره خود باز سر میزدند. البته این طرح در خانواده‌هایی که فرزندان بزرگتری داشتند موفق بود زیرا نوجوانان نیاز به کمک اولیا برای استفاده از این وسایل و یا دریافت آموزش خود نداشتند و در بازخورد دادن به معلم احساس مسئولیت بیشتری نشان می دادند.

هرچند خانواده‌های نیز رضایت کافی از آموزش مجازی داشتند زیرا بیان می کردند با گسترده شدن این طرح نیاز فرزندان به رفت و آمد که همراه با هزینه‌های هنگفت و خطرات زیادی بود را به صفر رسانده است در واقع آن‌ها عقیده داشتند اگر این طرح در سالیان آینده نیز با برنامه‌ریزی بیشتر و به صورت پیش بینی شده و تنظیم شده انجام شود هزینه‌های تحصیل خانواده‌ها بسیار کاهش خواهد یافت هزینه‌هایی مثل حق ایاب و ذهاب، لباس فرم، هزینه‌های سرسام آور ثبت نام برخی مدارس و... اما اکثریت به اتفاق افراد راضی و ناراضی همه از کاهش کیفیت تحصیل و بالا رفتن زمان وقت گذاشتن اولیا برای فرزندان خود انتقاد می کردند. در این میان مادرانی که خانه دار بودند و علاقه زیادی به آموزش داشتند از اینکه اکنون به طور مستقیم روی یادگیری فرزندان خود نظارت داشتند و حتی خود نیز درگیر این یادگیری‌ها بودند احساس رضایت داشتند که البته این تعداد نسبت به اکثریت خیلی کم بود.

نظر دیگری که در این زمینه وجود داشت به وجود آوردن یک تعادل بین آموزش مجازی و آموزش حضوری بعد از دوران کرونا بود به این صورت که این اعتقاد داشتند آموزش ۱۰۰ درصد مجازی ممکن است کارایی تحصیل را پایین آورده و به دلیل عدم ارتباط اولیه بین معلم و

دانش آموز معلم نتواند تاثیر گذاری لازم را در دانش آموز بگذارد و همین امر باعث عدم علاقه دانش آموزان در دوران پسا کرونا شد. آنها معتقد بودند ایجاد یک ارتباط عاطفی و نزدیک بین معلم و دانش آموز به معلم کمک خواهد کرد تا در ادامه یادگیری به صورت مجازی کنترل و تاثیر گذاری بیشتری در آموزش نوآموز داشته باشد در این صورت استفاده صفر یا صدراز آموزش چهره به چهره یا مجازی را منطقی نمی دانستند آنها در ابتدا یک آموزش حضوری و سپس به وجود آوردن زمینه لازم برای ارائه آموزش مجازی در کنار این آموزش را دارای سودمندی و همچنین کاهش مضرات آموزش کاملا مجازی می دانستند آنها اعتقاد دارند می توانند با کم کردن روزهای مدرسه به نصف هفته بقیه آموزش را به صورت مجازی در خانه ببینند. مطلب دیگری که ما در این مقاله به آن پرداخته شد بررسی پیامدهای تربیتی گسترش فضای مجازی در دوران کرونا و پس از آن می باشد در این زمینه برای کسانی که قبل از دوران کرونا نیز آزادی کافی را کامل را به فرزندان خود داده بودند از قبل وسایل الکترونیکی مجهز به اینترنت در اختیار آنها بود چندان تفاوتی نکرده است اما عده زیادی از جامعه از چنین شرایطی برخوردار نبودند اما با به وجود آمدن شرایط بیماری و گسترش آموزش مجازی این اولیا ملزم به تهیه وسیله مخصوص به دانش آموز و یا در اختیار قرار دادن وسیله الکترونیکی و یا گوشی همراه خود به دانش آموزان بودند در واقع این اولیا استفاده نادرست از فضای اینترنت و ناتوانی اولیا از کنترل این مسئله بود.

آنها همچنین بیان می کردند علت به وجود آمدن یک باره این مسئله فرصت کافی برای آموزش به فرزندان نبوده و گسترده شدن این مسئله به یکباره برای آنها تبدیل به یک چالش بزرگ غیر قابل کنترل شده است. نگرانی دیگری که در این مسئله وجود دارد این بود که پس از دوران پشت سر گذاشتن کرونا و برگشتن آموزش به شکل قدیم آنها دیگر قادر نخواهند بود دانش آموزان را از دنیای اینترنت به دور دارند البته این مسئله بیشتر در کشورهای مثل ایران مسئله ساز است شاید در خیلی از کشورها این مسئله سالهاست به صورت یک فرهنگ در آمده و اصلا خانواده‌ها با فرستادن فرزندان به صورت حضوری به مدرسه مشکل بیشتری دارند.

با شروع بیماری کرونا و تعطیل شدن همزمان دانشگاه‌ها نیز بحث آموزش مجازی که سال‌ها که چندین سالی بود دغدغه دانشگاه‌ها شده بود اکنون به صورت اجباری به اجرا در آمد و این مسئله

در قشر دانشجو بیشتر از بقیه پایه‌های تحصیلی رضایت بخش بود بسیار دانشجویانی که به علت قبول شدن در دانشگاه شهر خود هزینه‌های سنگینی مثل هزینه خوابگاه یا تهیه خانه، هزینه خورد و خوراک روزانه و رفت و آمد و همچنین هزینه‌های عاطفی مثل دوری از خانواده و تحمل مشکلاتی که این دوری برای آنها ایجاد می‌کرد اکنون با مجازی شدن آموزش تمام این مشکلات به یکباره رفع شده و همچنین اظهار می‌داشتند که کیفیت آموزش آنها تغییر چندانی نداشته است من این شیوه را شیوه بسیار مطلوب سودمندی برای دانشجویان تلقی می‌کردند.

البته بدیهی است که مجازی شدن آموزش برای دانش آموزان چندان رضایت بخش نیست و سپس کاهش کیفیت تحصیل و عدم توانایی حضور در کارهای عملی و گروهی می‌باشد. این شیوه بیشتر برای رشته‌های انسانی و علوم فلسفی و رشته‌هایی که بیشتر به شیوهی یادگیری حفظی و یا ارائه‌ی کنفرانسی هستند سودمند خواهد بود.

برخی کشورها آموزش‌های مجازی را از گذشته به صورت جدی دنبال کرده بودند و بسترهای آن را فراهم کرده بودند و مسلماً آمادگی بیشتری در این شرایط داشتند؛ اما در برخی دیگر آموزش‌های مجازی به صورت جدی دنبال نشده که متأسفانه کشور ما نیز در همین ردیف قرار می‌گیرد. (صداقت حسینی، ۱۳۹۴).

در کشور ما سال‌هاست درباره آموزش مجازی در کشورمان صحبت می‌شد اما تا کنون به صورت جدی وارد فاز عملیاتی نشده بود اما در شرایط خاص کنونی این نوع آموزش‌ها پررنگ شده و اقداماتی در حال انجام است اکنون به بررسی چند مورد از اثرات منفی و مثبت این پدیده می‌پردازیم:

اثرات منفی تعطیلات کرونایی

اثرات ویروس کرونا بر نظام آموزشی و تربیتی خانواده‌ها را به دو دسته مثبت و منفی تقسیم می‌شود در خصوص اثرات منفی این تعطیلات، توقف در یادگیری بارزترین اثر این تعطیلات بود، به ویژه برای دانش‌آموزانی که عملکرد ضعیف‌تری در مدرسه داشتند و با تلاش و فشار معلم

به آموزش واداشته می‌شدند. با وقوع ناگزیر تعطیلی، این دانش‌آموزان از مدرسه فاصله گرفته و گرفتار توقف یادگیری شدند.

اثرات منفی

- افزایش ساعت استفاده از فضای مجازی توسط دانش‌آموزان

در حوزه‌های تربیت و یادگیری، افزایش ساعت استفاده از فضای مجازی توسط دانش‌آموزان اثر منفی دیگری است و علی‌رغم تاکید اصول تربیتی مبنی بر استفاده حداکثر دوساعته دانش‌آموزان از این فضا به ویژه در سنین پایین در طول شبانه روز، اکنون شاهد آن هستیم که میزان حضور دانش‌آموزان در فضای مجازی افزایش یافته است.

- خطر افزایش ترک تحصیل در مناطق محروم

خطر افزایش ترک تحصیل در مناطق محروم را از دیگر تبعات منفی تعطیلات ناشی از کرونا می‌باشد و ممکن است آسیب‌های روانی، خانواده‌ها را در این ایام تهدید کند، زیرا فرزندان ما عادت ماندن در منزل به مدت طولانی را نداشته‌اند و ما مهارت همزیستی مسالمت آمیز را آموزش نداده‌ایم؛ بنابراین ماندن در خانه ممکن است باعث افزایش خشونت خانگی در برخی خانواده‌ها که دارای مهارت‌های لازم نیستند، بشود.

آثار مثبت تعطیلات

درباره آثار مثبت تعطیلات ناشی از ویروس کرونا استفاده از فضای مجازی برای تکمیل آموزش یک فرصت خوب بود و به یک نسخه بی‌بدیل تبدیل شد که در این شرایط جایگزین دیگری ندارد. تقویت جایگاه معلمان و شناسایی نقاط ضعف و قوت احتمالی آنها مانند عدم اشراف بر فضای آموزش الکترونیک، تقویت رویکرد فطرت‌گرایی توحیدی، تقویت روحیه تعلق ملی و دینی و تحکیم ارتباط میان اعضای خانواده از دیگر آثار مثبت تعطیلی‌های اخیر است. برای مقابله با آسیب پذیری نظام آموزشی در موارد مشابه باید کار علمی و پژوهشی دقیقی انجام و

آسیب شناسی صورت پذیرد. نقاط ضعف و قوت شناسایی و متناسب با این نقاط برای آینده برنامه ریزی کرد و از کارهای زودگذر ذهنی پرهیز شود. (همان).

بررسی محققان نشان می دهد اگر بخواهیم در آینده برای مواجهه با اتفاقات این چینی با کمترین تبعات روبرو شویم باید تک تک عناصر تعلیم و تربیت و همچنین برنامه درسی را مورد بازبینی و بازآفرینی قرار دهیم و با توجه به انتظاراتی که از این عناصر داریم نقش هایشان را روزآمد کنیم. با توجه به سند تحول بنیادین و برنامه درسی ملی درباره عناصر تعلیم و تربیت غفلت صورت گرفته است. دانش آموز، معلم، مدرسه، خانواده و محتوا مهمترین عناصر برنامه درسی ملی هستند. به عنوان مثال تعریف ما از دانش آموز در سند تحول با تعریف در صحنه عمل فاصله دارد. در عمل مشاهده می کنیم که دانش آموز شخصیتی منفعل است که منتظر می ماند تا برای او برنامه ریزی کنند. معلم باید به او درس بدهد و تابع تصمیمات است.

خودیادگیرندگی دانش آموز کلید حل مشکلات

در این صورت وقتی آموزش مدرسه ای تعطیل شود یادگیری هم تعطیل می شود و کنکور محوری و دانش محوری آموزش، یک علت آن است؛ این در حالی است که در سند تحول بنیادین ذکر شده دانش آموز باید متفکر، خلاق، خود باور، خود ساخته، تلاشگر، سالم و خود یادگیرنده باشد. اگر دانش آموز خود یادگیرنده باشد بسیاری از مشکلات حل می شوند.

با تاکید بر اینکه باید ویژگی های دانش آموز متناسب با دوره های تحولی و به شکل کاربردی و دقیق بازتعریف شود و به این سمت برویم که افراد یادگیرنده خود فرمان و مستقل تربیت کنیم عنوان کرد: اینکه دانش آموز باید چگونه یاد گرفتن را یاد بگیرد بسیار مهم است؛ یادگیرنده ای که می تواند از منابع مختلف یادگیری به راحتی استفاده کند. در این صورت معلم فقط یکی از منابع یادگیری خواهد بود نه همه آن. اگر این بازتعریف عملیاتی شود، در صورت وقوع تعطیلات پیش بینی نشده، آموزش و یادگیری تعطیل نمی شود.

نهادینه کردن شوق یادگیری: آموزش مجازی با آموزش حضوری تفاوت هایی دارد. در نظام تعلیم و تربیت معلم حرف اساسی را می زند و دارای دو بال اصلی اخلاق حرفه ای و تخصص است باید

برای تقویت این دو بال تلاش کنیم. از معلمان به عنوان عنصر کانونی آموزش یاد می‌شود و به همین خاطر باید اختیارات وی را بیفزاییم و در تهیه محتوا به او کمک کنیم تا از حالت انفعالی خارج شود و دیگر منتظر بخشنامه‌ها نماند. معلم صرفاً دارای نقش انتقال دهنده دانش و تجربه نیست بلکه تسهیل‌گری، راهبری، برانگیزانندگی را نیز برعهده دارد. محتوای آموزش مجازی نیز محتوای خاصی است که نیازمند توانمندسازی معلمان در این زمینه است. (دوست تهرانی، ۱۳۹۱).

نتیجه‌گیری

در کشور ما سال‌هاست درباره آموزش مجازی در کشورمان صحبت می‌شد اما تا کنون به صورت جدی وارد فاز عملیاتی نشده بود اما در شرایط خاص کنونی این نوع آموزش‌ها پررنگ شده و اقداماتی در حال انجام است. با وقوع این بیماری که به صورت جهانی نیز همه گیر شد استفاده از آموزش غیر حضوری و مجازی به صورت جهانی و همگانی رواج یافت، با ادغام فناوری ارتباطی و اطلاعاتی آموزش‌های حضوری و فیزیکی را با فناوری اطلاعاتی ادغام شد که مدرسه هوشمند بخشی از آن است. در کشور ایران ما هر ساله تعطیلی مدارس به علل مختلف همچون آلودگی هوا، سیل، زلزله و غیره را شاهد هستیم که در این مواقع آموزش مجازی بسیار کمک کننده و راهگشاست و به نوعی در رفع معضلات دیگر هم کمک کننده می‌باشد. خانواده‌ها نیز جهت کاهش پیامدهای گسترش استفاده از فضای مجازی از ابتدا در جهت آشنایی با اصول استفاده از این فضا و کاربردهای مفید آن آموزش‌های لازم را به فرزندان بدهند. مدارس نسبت به درگیر کردن هرچه بیشتر این نوع آموزش با دانش آموزان در حال برنامه و استفاده مواهب و مزایای بیشتر این روش هستند. دولت‌ها نیز در تکاپوی فراهم نمودن زیرساخت‌های لازم جهت استفاده از شبکه‌های اینترنت را برای تمامی نقاط کشور هستند. در حوزه‌های تربیت و یادگیری با اشاره به عنصر دیگر تعلیم و تربیت عنصر خانواده همواره در نظام آموزشی ما مورد غفلت بوده است. خانواده‌ها نقش حمایتگری آموزشی، مالی، عاطفی و زیستی و همچنین سیاست‌گذاری را برعهده گرفت. دیگر اگر مدرسه تعطیل شد یادگیری تحت هر شرایطی ادامه دار خواهد بود. خانواده‌های رضایت کافی از آموزش مجازی داشتند زیرا با گسترده شدن این طرح نیاز فرزندان به رفت و آمد که همراه با

هزینه‌های هنگفت و خطرات زیادی برای خانواده‌ها و دانش آموزان بود، به حداقل رسید. اگر این طرح در سالیان آینده نیز با برنامه‌ریزی بیشتر و به صورت پیش بینی شده و تنظیم شده انجام شود هزینه‌های تحصیل خانواده‌ها بسیار کاهش خواهد یافت هزینه‌هایی مثل حق ایاب و ذهاب، لباس فرم، هزینه‌های سرسام آور ثبت نام برخی مدارس و همه و همه از اثرات مثبت آموزش مجازی می‌باشد. در خصوص اثرات منفی این تعطیلات، خطر ترک و بازماندن دانش آموزان در مناطق محروم به علت عدم دسترسی به اینترنت و همچنین توقف در یادگیری بارزترین اثر این تعطیلات بود، به ویژه برای دانش آموزانی که عملکرد ضعیف تری در مدرسه داشتند و با تلاش و فشار معلم در آموزش حضوری، به آموزش واداشته می شدند. با وقوع ناگزیر تعطیلی، این دانش آموزان از مدرسه فاصله گرفته و گرفتار توقف یادگیری شدند، علیرغم همه این مسائل به نظر می‌رسد در شرایط پسا کرونا به دلیل عادت دانش آموزان به شیوه آموزش غیر حضوری عملاً نوعی بی رغبتی و عدم علاقه به یادگیری در دوران پسا کرونا در دانش آموزان به وجود آمده است که باید به مرور زمان جهت حل این مشکل تدابیری اندیشه شود.

Reference

- Attitude on Education with Emphasis on Religious Education ۱۳۹۰
Author Seyed Ali Hosseinizadeh.
- -Teaching Guide Adapted from the Attitude of Islam to Science and Education ۱۳۹۲ Hojjatoleslam.
- -Sheikh Abdul Hamid Wasati Briggs and Peter Berg Social History of Media from Gutenberg to Internet ۱۳۹۱ Translated by Hassan Namakdoost Tehrani Publications fellow-citizen.
- Ali Morshedizadeh ۱۳۹۲ Capacities of Islamic World products in cyberspace .

- Majid Kafashi ۱۳۹۴ Women spend their leisure time in cyberspace and from the letter of Kamyar Sedaghat.
- Hosseini ۱۳۹۴ Internet and national religious identity of Iranians.
- Aftab Development of seminary and university authors ۱۳۹۹ Education and Basics of Publications and Research Institute of Naqibzadeh Mir Abdolhossein University and University ۱۳۷۴ A Look at The.
- Philosophy of Education Tahmouri Shariatmadari Publications Ali ۱۳۹۹ Principles and Philosophy of Education Amir Kabir Kabir Shokouhi.
- Gholamhossein ۱۳۹۸ Basics and Principles of Education Astan Quds Razavi.
- Shabani Hassan Publications ۱۳۹۹ Educational skills of Saif Ali Akbar .
- Publications ۱۳۹۹ Educational Psychology Doran Publishing.